

62532503-6	02/03/2018	ידיעות אחרונות - המוסף לשבת	עמוד 22	1/2	27.02x31.57
------------	------------	-----------------------------	---------	-----	-------------

המכללה האקדמית כנרת - 13300

לוחמות ביחידת קרקל. "לנשים יש כוחות סבל שאנחנו לא בהכרח מכירים", אומרת החוקרות

דרי ונועדה לייצר מדרג מלאכותי בין גברים לנשים. "זו הבחנה לא רלוונטית, שנולדה בחטא", טוענת ד"ר עירינה. "היא באה לשמר את מעמדם של גברים בהיררכיה. הנשים ביחידות המעורבות נמצאות בחזית: אנחנו רואים מה קורה לכוחות מג"ב בשער שכם. אם זה לא חוד, מה זה חוד?"

גם הגבלת מספר הלוחמות לשישה אחוזים מכלל הלוחמים היא החלטה שהחוקרות מזהות כבעייתית. לשיטתן, כל התפקידים בצבא חייבים להיות פתוחים לנשים. "אם אישה רוצה ויכולה, צריך לאפשר לה לה-תגייס לכל יחידה, כי השוויון הוא ערך מהותי במדינה, גם אם זה יותר יקר או דורש יותר מאמץ בהתחלה", אומרת ד"ר עירינה.

"צה"ל, בהיותו צבא העם, הוא זירה חברתית לכל דבר ועניין, והאופן שבו הוא מתנהל הוא מראה ורוממה לכל המוסדות הציבוריים", מוסיפה ד"ר פדן. "העניין הוא לא השאיפה ל-50 אחוז לוחמות, אלא העיקרון שנותן הזדמנות שווה. אישה שמסוגלת ורוצה צריכה להשתבץ בכל תפקיד, גם בגולני".

בין אונס לאונס

אחד החששות הגדולים שעולים בדיון על לוחמות הוא חשש מנפילה בשבי. "שאלת ההבדל בין אונס גברים לאונס נשים היא קשה, כי כנראה ההסתברות לאונס של אישה גבוהה יותר", אומרת ד"ר פדן. "עם זאת, אנחנו צריכים לשאול את עצמנו אם אנחנו נותנים משקל יתר לאונס של חיילת כי בעצם המשמעות היא פגיעה בכבוד האומה, ואילו אונס חייל נחשב לאירוע חריג ותו לא".

אבל המטרה של צה"ל היא לא להיות גוף מקדם שוויון אלא לנצח במלחמה.

ד"ר עירינה: "זו רטוריקה שבאה להדיר נשים. אני לא מכירה שום תפקיד שנפתח בפני נשים, ושהן לא הביאו אליו איכות, מוטיבציה ויכולות אפילו יותר גבוהות משל גברים. אני לא מכירה עדות אחת לכך שנשים נכנסו לתפקיד והורידו את הרף".

לזרועות הביטחון באוניברסיטת בראילן. את המחקר שלהן, "שירות נשים לוחמות בצה"ל - המהפכה הנכ"למת", הן הציגו בשבוע שעבר בכנס כנרת הרביעי של אגודת חוקרי צבא-חברה בישראל.

ד"ר פדן מנסה לענות על השאלה איך ייתכן שהמהפכה נבלמת, אם הנתונים היבשים מעידים שצה"ל מעולם לא היה שוויוני יותר. "אייאפשר להתעלם מכך שהיו הרבה שינויים בגיוס, במיון ובשירות עצמו של נשים", היא אומרת. "זה גם נכון שהציבור רואה המון עיסוק תקשורתי בנושא של שירות נשים בצה"ל ובהישגים בתחום. אבל אנחנו מרגישות שצה"ל משתמש בנשים לצרכים יחצניים, על מנת לבנות תדמית של ארגון שוויוני, אבל בעצם זה רק לכאורה. זו לא המציאות. לא סתם מוכרים לנו תמונות של טייסות עם תינוקות על הידיים, או מתהדרים בפתחות יח"סית כלפי הקהילה הלהט"בית. הסברה שלי היא שצה"ל רוצה לבנות לעצמו תדמית של ארגון סובלני שמכיל מגוון רחב של אפשרויות ויכול להיות אבן שואבת של קבוצות חברתיות. זה קשור באופן הדוק לכך שהצבא הוא כבר לא תחנה הכרחית בחברה הישראלית, וזה מסייע במוטיבציה לגיוס משמעותי".

אז לדעתך צה"ל בעצם לא רוצה להיות שוויוני?
"כרגע, לא. אני סבורה שצה"ל עדיין תופס את עצמו כמעוז של גבריות. כניסתן של נשים לוחמות על הגבול או ביחידות מיוחדות כמו טיס וחובלים לא מערערת על התפיסה הזו. השיקול המוביל של הצבא נובע ממשאבי אנוש: אם חסרים גברים ביחידות מסוימות, גייסו נשים".

הבחנה שנולדה בחטא

על פי המחקר, מגוון החלטות של הצבא בעת האחרונה בולמות את המהפכה שהחלה לפני כמה עשורים. אחת הטענות המרכזיות היא שההבחנה בין לוחמים ולוחמות "רגילים" (שלרוב הם הגרודים המעורבים, שומרי הגבולות ומג"ב) לבין לוחמי החוד (יחידות חי"ר, שריון ויחידות מיוחדות) נוצרה למעשה על רקע מגי

הבת של ד"ר מיטל עירינה עתירה להתגייס בקרוב לצה"ל. כמו רבים ורבות מבנות גילה, היא מעוניינת בשירות משמעותי ביחידה איכותית, ולשם כך היא מתאמנת, מתכוננת ועוברת מיונים רבים. "אני רואה את שירי ואת חב"רותיה וכל כך גאה בהן, אבל לא יכולה שלא להיות מוטרדת", אומרת האם. "האם הן יקבלו באמת הזדמנות שווה? האם צה"ל באמת יממש את כל הפוטנציאל שלהן? האם הן יוגבלו רק משום שהן חיילות ולא חיילים? אני מרגישה שיש לנו נוער מדהים; מגיע לכולם שירות שוויוני ומכבד, ואנחנו חייבים להבטיח להם את התנאים האלה".

שילובן של נשים בצבא הוא סוגיה בוערת כבר חודשים רבים. אחוז הלוחמות עלה, טנקיסטיות משתתפות בניסוי שמטרתו להפוך אותן למבצעיות, וגיוס הנשים הרחיקות זינק. לעומת זאת, גורמים דתיים ושמרניים טוענים שהצבא מוריד את הרף המבצעי בשם ערך השוויון, ושחיילים דתיים אינם זוכים לזכויותיהם בשם ערכים זרים שנכנסו אל צבא העם.

**ד"ר עירינה:
"הצבא נותן
לאנשים שעוברים
דרכו נכסים
שמייצרים ערך
כלכלי גבוה בשוק
העבודה. אסור
ששום קבוצת
לחץ תדיר
קבוצה אחרת"**

ד"ר עירינה ועמיתתה, ד"ר כרמית פדן, מוטרדות. כמי שמכירות היטב את המערכת מבפנים, הן יצאו לחקור את הנושא והגיעו למסקנה שהמהפכה בקרב נשים לוחמות נבלמת. ד"ר עירינה היא סוציולוגית ששירתה במשך שנים רבות בצה"ל כחוקרת במרכז למדעי ההתנהגות ובחטיבת המחקר של אמ"ן; ד"ר פדן היא סוציולוגית ארגונית וצבאית המשמשת היום עמיתת מחקר במכון למחקר ביטחון לאומי ומרצה במדור

26.57x33.2	2/2	23	עמוד	ידיעות אחרונות - המוסף לשבת	02/03/2018	62532438-3
המכללה האקדמית כנרת - 13300						

תומכות לחימה

עייסות הקרב ולוחמות החי"ר אינן מרגיעות שתי חוקרות שבתוחות כי המהפכה הנשית בצה"ל נבלמת בגלל הדתיים, שרואים בכל אישה "פיגוע צניעות פוטנציאלי" • "משתמשים בנשים לצרכים יחצניים, אבל המציאות שונה", אומרות ד"ר מיטל עירן-יונה וד"ר כרמית פדן, שדורשות שוויון מלא לחיילות בכל התפקידים • בכיר באכ"א: "המטרה היא קודם כל לנצח במלחמה"

חן ארצי סרור • צילומים: גדי קבלו, דנה קופל

ד"ר פדן: "מי שהיום לא רוצה לקבל הכשרה מאישה בצבא, מחר לא ירצה לקבל שירות מאישה בבנק. זו תמונת מראה של מה שקורה בחברה הישראלית"

"אני חושבת שבעתיד כל זירת הלחימה ממילא תיראה אחרת. כבר עכשיו נשים עושות חיל ביחידות הסייבר, במודיעין, ברואה יורה - מערכת נשק משוכ"ל לת שמפעילות חיילות על מנת לפגוע במחבלים על הגדר. מלחמת המסכים לא רק תחסוך בחיי אדם, אלא יכולה לקדם שוויון באופן מבורך".

גורם בכיר באגף כוח אדם בצה"ל מתייחס למסקנות המחקר ואומר כי באופן עקרוני אין שום שוני במדיניות. "זה לא סוד שאין ביקוש אצל נשים להיות לוחמות", הוא אומר. "היום יש יותר מקומות שבהם מחכים ללוחמות מאשר ללוחמות שאין להן איפה לשרת. הציפיות החיצוניות הן אלו שנבלמו. היו מי שחשבו שאנחנו בדרך לנשים בגולני, אבל זו לא הייתה התוכנית. יש כל כך הרבה תפקידים איכותיים וקריביים שיכולים להתאים לנשים, ועל פי הנתונים זו תהיה טעות אדירה למצות את היכולות של אותן נשים בצורה לא מתאימה. אני לא חושב שסגירת תפקידי לוחמה מסוימים הם חסם לשוויון. יש פער עצום בין הרעש שזה עושה בחוץ למה שהחיילות מעטסקות איתו בפועל".

הגורם גם מכחיש שההבדל בין לוחמים רגילים ללוחמי חוד נולד על רקע מגדרי. "יש לוחמות חוד בחיל האוויר ובחיל הים", הוא אומר. "אנחנו מאוד רגישים לענייני הדרה ובודקים את המדיניות כל הזמן. יש מעט מקומות שבהם קיימת הפרדה, והיא קיימת כדי שכל החברה הישראלית תוכל להגיע לצה"ל. צה"ל כל הזמן נתון לביקורת שנובעת מתוך אסטרטגיות של מיעוט. כבר קשה להבחין מי הרוב, וכל צד חושב שאם הוא יעשה יותר רעש, זה יעזור. אנחנו לא מתרגשים. ודאי שערכים של שוויון לא זרים לנו, אבל המטרה היא קודם כל לנצח במלחמה". ■ chensror@gmail.com

מקבלים בצבא בא על חשבון מישהי". ד"ר פדן: "זה בדיוק חלק מהבלימה שעליה אנחנו מדברות במחקר. בשם התחשבות בחיילים דתיים וחר"דים, כל אישה נתפסת כפיגוע צניעות פוטנציאלי. כך גם שונתה פקודת השירות המשותף, והיום הפרדה בין חיילים לחיילות לא נפסלת על הסף. הרי מי שהיום לא רוצה לקבל הכשרה מאישה בצבא, מחר לא ירצה לקבל שירות מאישה בבנק. זה לא רק עוול מקומי, אלא תמונת מראה שלמה של מה שקורה בחברה הישראלית". הרמטכ"ל אמר מפורשות שהוא פועל באופן ענייני בלבד. אם גם הגופים השמרניים והדתיים לא מר"צים, וגם הגופים הליברליים והפמיניסטיים לא מר"צים, אזי הוא עושה משהו נכון?".

ד"ר פדן: "המהפכה נבלמת בגלל העלייה בדומיננטיות של המחנה הדתי בפוליטיקה ובחברה ובגלל העלייה בכמות הדתיים-הלאומיים ביחידות לוחמות ובתפקידי פיקוד. יש גם התחזקות של היסודות הדתיים בתוך הצבא; נוצרת ממש תחרות בין סמכות רבנית לצבאית. עם זאת, חשוב לזכור שהציבור הדתי-לאומי איננו מקשה אחת. המחנה החרדי-לי הוא שמרני, ומלבדו יש מתונים יותר שאינם שותפים לעליהם על הצבא. מספר החיילות הדתיות נמצא בעלייה, והחשש של חלקים בציונות הדתית מפני שירות נשים הוא בעצם קהילתי-פנימי. אותם רבנים לא רוצים אישה בטנק בדיוק כפי שהם לא רוצים מורה חיילת".

צה"ל: יש גם לוחמות חוד

שתי החוקרות מרגישות שבסופו של דבר המטרה שלהן היא לכונן ורקור אל סד הלחצים הלא פשוט שבו נתון הצבא, ולא לתקוף את מפקדיו. "המשמעות של פמיניזם זו לא מלחמה עם גברים, אלא הזכות הפשוטה לכ"חור", אומרת ד"ר עירן-יונה, "אנחנו לא רוצות להאיץ את המהפכה ולא מודאגות מההדרגתיות שלה. ברור שמדובר בתהליך ארוך ומורכב. זה ייקח שנים. אנחנו רק רוצות שלא נהיה שאננים אל מול הכוחות שבולמים את התהליך.

ד"ר פדן: "אני לא מאמינה שכשצה"ל משלב נשים ביחידות לוחמות, הוא פוגע בכוח המבצעי. השילוב הוא מאוד מפוקח ומתוכנן, והוא כל הזמן נבדק. אחד הטיעונים החזקים של מתנגדי השוויון הוא הטיעון הפיזיולוגי, וזה בא לידי ביטוי בשיח של פציעות, שכי"מובן רק נשים נמדדות בו".

אבל באמת, רוב הנשים יותר הלשות פיזית מרוב הגברים.

ד"ר עירן-יונה: "התאימו את הרף למשימה הנדרשת, ואני חושבת שלנשים יש כוחות סבל שאנחנו לא בהכרח מכירים".

ד"ר פדן: "ברוב המקרים גורמים בעלי אינטרס מחוץ לצבא משתמשים בנתונים לא מעודכנים על פציעות של נשים. צריך לזכור שגם גברים נפצעים בתפקידים הללו כל הזמן, אבל השיחה הזו היא רק סביב נשים". למה כל כך דחוף להשיג שוויון דווקא בזירה מדממת כמו צבא? מלחמות הן הברקה מדהימה של גברים, והתרבות הסבה את זה מאיתנו. למה אנחנו חייבות להיות כמוהם גם פה?

ד"ר עירן-יונה: "לי עדיין יש אמונה נאיבית בפמיניזם הליברלי, לפיו נשים צריכות להיות בכל הזירות, בוודאי בצה"ל, שהוא גוף קריטי במדינת ישראל. אם המדינה מחייבת נשים בשירות, אי אפשר לא לאפשר להן שירות שוויוני ומכבד. הצבא נתון לאנשים שעובדים דרכו נכסים משמעותיים: רשת חזקה של קשרים, אפשרות להתנסות בניהול דרך פיקוד, מקצוע בהתאם לתפקיד. שלושת הנכסים הללו מייצרים ערך כלכלי מאוד גבוה בשוק העבודה. בהתחשב בזה, אסור ששום קבוצת לחץ תדיר קבוצה אחרת".

זו בדיוק הטענה בעד שילוב החברה החרדית בצה"ל: לא רק בשם השוויון בנטל אלא על מנת לקדם אוכלוסיה סייה מוחלשת. איך הרדים ונשים יכולים להיות יחד באותו צבא?

ד"ר עירן-יונה: "זה אתגר ענק, והמפקדים עושים כמיטב יכולתם ולומדים עם השנים, אבל בלי ספק, מי שנפגעות הן הנשים. כל היחס המיוחד הזה שחרדים